Методичні рекомендації
для самостійного вивчення теми
“Заборони та обмеження, встановлені
Законом України “Про запобігання корупції”

Вступаючи на державну службу, державний службовець зобов’язаний неухильно дотримуватись заборон та обмежень, що передбачені Законом України “Про запобігання корупції” (далі — Закон) та викладені в його Розділі IV, який називається “Запобігання корупційним та пов’язаним з корупцією правопорушенням”.

1. Статтею 22 Закону визначено, що особам, уповноваженим на виконання функцій держави, **забороняється** використовувати свої службові повноваження або своє становище та пов’язані з цим можливості з метою одержання неправомірної вигоди для себе чи інших осіб, у тому числі використовувати будь-яке державне чи комунальне майно або кошти в приватних інтересах.

2. Статтею 23 Закону **забороняється** безпосередньо або через інших осіб вимагати, просити, одержувати подарунки для себе чи близьких їм осіб від юридичних або фізичних осіб:

1) у зв’язку із здійсненням такими особами діяльності, пов’язаної із виконанням функцій держави або місцевого самоврядування;

2) якщо особа, яка дарує, перебуває в підпорядкуванні такої особи.

Згідно із Законом під подарунком слід розуміти грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, які надають (одержують) безоплатно або за ціною, нижчою мінімальної ринкової.

Разом з тим, державні службовці можуть приймати подарунки, які відповідають загальновизнаним уявленням про гостинність, якщо:

- вартість таких подарунків не перевищує двох прожиткових мінімумів для працездатних осіб, встановлених на день прийняття подарунка (одноразово);

- сукупна вартість таких подарунків, отриманих від однієї особи (групи осіб) протягом року, не перевищує чотирьох прожиткових мінімумів, встановлених для працездатної особи на 1 січня того року, в якому прийнято подарунки.

Зазначені обмеження щодо вартості подарунків не поширюється на подарунки, які:

1) даруються близькими особами;

2) одержуються як загальнодоступні знижки на товари, послуги, загальнодоступні виграші, призи, премії, бонуси;

3) одержуються як відшкодування або покриття витрат на службове відрядження, якщо таке відшкодування або покриття витрат здійснюється за рахунок коштів державного чи місцевого бюджету, коштів міжнародних

міжурядових організацій, коштів міжнародної технічної допомоги, а також коштів організатора (співорганізатора) заходу, для участі в якому особа перебуває у службовому відрядженні.

Важливо: рішення, прийняті державним службовцем на користь особи, від якої він чи його близькі особи отримали протягом останніх трьох років подарунок, вважаються такими, що прийняті в умовах реального конфлікту інтересів, і на ці рішення розповсюджуються положення статті 67 Закону.

Окремо слід звернути увагу на те, що подарунки, одержані особами, уповноваженими на виконання функцій держави, як подарунки державі, Автономній Республіці Крим, територіальній громаді, державним або комунальним підприємствам, установам чи організаціям, є відповідно державною або комунальною власністю і передаються органу, підприємству, установі чи організації у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

У разі отримання чи пропозиції отримання неправомірного подарунку слід керуватися положеннями статті 24 Закону, яка визначає в комплексі правила, спрямовані на запобігання одержання неправомірної вигоди або подарунка.

Так, у разі надходження пропозиції щодо неправомірної вигоди або подарунка, державний службовець, незважаючи на приватні інтереси, **зобов'язаний** невідкладно вжити таких заходів:

1) відмовитися від пропозиції;

2) за можливості ідентифікувати особу, яка зробила пропозицію;

3) залучити свідків, якщо це можливо, у тому числі з числа співробітників;

4) письмово повідомити про пропозицію безпосереднього керівника (за наявності) або керівника відповідного органу, спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції.

У разі, якщо державний службовець виявив у своєму службовому приміщенні майно, що може бути неправомірною вигодою, або подарунок, він **зобов'язаний** невідкладно, але не пізніше одного робочого дня, письмово повідомити про цей факт свого безпосереднього керівника або керівника відповідного органу.

Про виявлення майна (подарунка) складається акт в довільній формі, який підписується особою, яка виявила неправомірну вигоду або подарунок, та її безпосереднім керівником або керівником відповідного органу.

У разі, якщо майно виявляє особа, яка є керівником органу, зазначений акт підписує ця особа та особа, уповноважена на виконання обов'язків керівника відповідного органу, у разі його відсутності.

Предмети неправомірної вигоди, а також одержані чи виявлені подарунки зберігаються в органі до їх передачі спеціально уповноваженим суб'єктам у сфері протидії корупції.

Важливо: положення статті 24 Закону не поширюються на випадки одержання подарунка за наявності обставин, передбачених частиною другою статті 23 Закону.

У випадку наявності у державного службовця сумнівів щодо можливості одержання ним подарунка, він має право письмово звернутися для одержання консультації з цього питання до Національного агентства з питань запобігання корупції, яке надасть відповідне роз'яснення.

3. На державних службовців розповсюджуються **обмеження щодо сумісництва та суміщення** (стаття 25 Закону).

Так, Законом встановлено, що державним службовцям:

1) **забороняється** займатися іншою оплачуваною (крім викладацької, наукової і творчої діяльності, медичної практики, інструкторської та суддівської практики зі спорту) або підприємницькою діяльністю, якщо інше не передбачено Конституцією або законами України.

Під "іншою оплачуваною діяльністю" варто розуміти будь-яку діяльність, спрямовану на отримання доходу і не пов'язану з виконанням особою своїх посадових обов'язків з виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

2) **забороняється** входити до складу правління, інших виконавчих чи контрольних органів, наглядової ради підприємства або організації, що має на меті одержання прибутку (крім випадків, коли особи здійснюють функції з управління акціями (частками, паями), що належать державі чи територіальній громаді, та представляють інтереси держави чи територіальної громади в раді (спостережній раді)), якщо інше не передбачено Конституцією або законами України, крім випадку, передбаченого абзацом першим частини другої цієї статті.

Водночас правила запобігання та врегулювання конфлікту інтересів передбачають обов'язок передачі в управління іншій особі корпоративних прав у разі призначення на посаду, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування.

4. Статтею 26 Закону передбачено **обмеження щодо діяльності осіб після того, як вони звільнилися з посад** або іншим чином припинили діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування.

Так, Законом встановлено три види обмежень.

Перший вид обмежень – заборона особам, які припинили службу, протягом року укладати трудові договори (контракти) або вчиняти правочини у сфері підприємницької діяльності з юридичними особами приватного права або фізичними особами-підприємцями, якщо відповідна особа протягом року до дня припинення виконання функцій держави або місцевого самоврядування здійснювала повноваження з контролю, нагляду або підготовки чи прийняття відповідних рішень щодо діяльності цих юридичних осіб або фізичних

осіб-підприємців.

Порушення обмеження щодо укладення трудового договору (контракту) є підставою для припинення відповідного трудового договору і звільнення відповідної особи.

У свою чергу правочини у сфері підприємницької діяльності, вчинені з порушенням цього обмеження, можуть бути визнані недійсними.

Другий вид обмежень – заборона особам, які припинили службу, розголошувати або використовувати в інший спосіб у своїх інтересах інформацію, яка стала відома відповідній особі у зв'язку з виконанням нею службових повноважень, крім випадків, встановлених законом.

Третій вид обмежень – заборона особам, які припинили службу, протягом року представляти інтереси будь-якої особи у справах (у тому числі в тих, що розглядаються в судах), в яких іншою стороною є орган, підприємство, установа, організація, в якому (яких) вони працювали на момент припинення зазначеної діяльності.

5. Статтею 27 Закону передбачено **обмеження щодо спільної роботи близьких осіб,** тобто державні службовці не можуть мати у прямому підпорядкуванні близьких їм осіб або бути прямо підпорядкованими у зв'язку з виконанням повноважень близьким їм особам.

Пряме підпорядкування – це відносини прямої організаційної або правової залежності підлеглої особи від її керівника, у тому числі через вирішення (участь у вирішенні) питань прийняття на роботу, звільнення з роботи, застосування заохочень, дисциплінарних стягнень, надання вказівок, доручень тощо, контролю за їх виконанням.

Важливо: зазначені обмеження не поширюються на:

1) народних засідателів і присяжних;

2) близьких осіб, які прямо підпорядковані один одному у зв'язку з набуттям одним з них статусу виборної особи;

3) осіб, які працюють у сільських населених пунктах (крім тих, що є районними центрами), а також гірських населених пунктах.

У разі виникнення прямої підпорядкованості близькі особи, у 15 денний строк вживають заходів щодо усунення таких обставин.

Якщо в зазначений строк ці обставини добровільно не усунуто, відповідні особи або близькі їм особи в місячний строк з моменту виникнення обставин підлягають переведенню в установленому порядку на іншу посаду, що виключає пряме підпорядкування.

У разі неможливості такого переведення особа, яка перебуває у підпорядкуванні, підлягає звільненню із займаної посади.

Управління запобігання та виявлення
корупції облдержадміністрації

26.11.2026